

- 11. september 2001 blev verdenshistorien genåbnet. Det viste sig, at verden alligevel ikke var helt perfekt efter afslutningen på Den Kolde Krig, og Vestens tilgang blev, at det måtte man lige løse. Siden hen viste det sig bare, at vi tog for let på det. Historien er og bliver noget, vi står midt i. Historien bliver ved med at ske, siger Mikkel Vedby Rasmussen, der er professor i statskundskab samt dekan ved det samfundsvidenskabelige fakultet på Københavns Universitet. Foto: Brad Rickerby/Reuters/Ritzau Scanpix

- For 50 år siden var det at blive voksen det samme som at komme sig over frygten. I dag anses man nærmere for værende en klog person, hvis man frygter alverdens ting. Fødevarer, klima og terror eksempelvis. Problemet er bare, at det ikke er sundt at have det sådan. Lever vi i frygt, kan man vel godt argumentere for, at terroristerne har vundet, siger filosof Anders Fogh Jensen. Foto: Russell Boyce/Reuters/Ritzau Scanpix

Årtiernes lange skygger

» **Lever vi i frygt, kan man vel godt argumentere for, at terroristerne har vundet. Det, tror jeg faktisk, er vigtigt at tale om, for i dag udråbes man stort set til jubeloptimist, hvis man ikke er pessimist, og det er ikke nogen rar udvikling.**

ANDERS FOGH JENSEN, filosof

af Casper Hindse
redaktion@dnmhd.dk

De fleste kan nok huske, hvor de var, da billederne tikkede ind fra New York. Et fly havde ramt World Trade Center i den kulturelle verdenshovedstad, og mens alle tv-stationer sendte direkte, kom det næste drønende. Et terrorangreb orkestreret og skrevet som en katastrofefilm. Herefter gik den vestlige verden i krig.

Først skulle terroristerne fjernes fra Afghanistan, så Irak. Forestillingen om, at Vesten for tid og evighed havde vundet 12 år tidligere, da Berlinmuren faldt, og Sovjetunionen brød sammen, viste sig ikke at holde stik. Vores verdensbillede var alligevel ikke noget, alle stræbte efter.

Derfor måtte Vestens demokratiske frihedsrettigheder udbredes yderligere, en ny fjende skulle besejres. Mørkemændene måtte slås ned, oplysning burde diktere civilisationens fremskridt.

Nu står vi så to årtier senere og har lige forladt det sidste store symbol på efterskælvne i New York den september-morgen. Afghanistan endte ikke med at tage vores værdier til sig, men hvad har de seneste 20 år egentlig gjort ved vores selv billede? Hvor står den vestlige verdensborger i 2021?

- Det er jo et stort spørgsmål, men man kan nok ikke se bort fra, at frygten vendte tilbage i Vesten efter 11. september 2001, siger Mikkel Vedby Rasmussen, der er professor i statskundskab samt dekan ved det samfundsvidenskabelige fakultet på Københavns Universitet og forfatter til debattbogen "Krisefundament". Han peger på, at en skygge har lagt sig over Vesten i de senere årtier:

- Der lurer altid noget i skyggen. Man kaldte ligefrem krigen i Irak og Afghanistan for "skyggekrige", og på mange måder har frygten og så ændret vores verdensopfattelse. Vestens syn på verden er stadig globalt, men vi ser ikke længere det globale som noget ubetinget godt. Vi har nærmere opdaget, at der er bagsider ved alting. Alt er ikke optur, for den afhængighed af andre, som naturligt følger af at udvide verdenssamfundet, har også vist sig at være et problem. Derfor har vi rettet os mere mod nationale løsninger, og der er i hvert fald ingen, som længere har en idé om, at hvis vi bare spreder vores værdier, skal alt nok blive godt. Det er mere komplekst end som så.

Genåbnede historier

Set oppe fra den overordnede histories helikopter fik Vesten efter 11. september 2001 en ny idé om, hvad

det vil sige at føre udenrigspolitik. Læser man sig igennem de mange forudsigelser, der blev skrevet om det nye årtusinde af velrenommerede historikere i 1999, går én specifik pointe igen: Det er slut med fejlslagne krige. Vietnamkrigen vil ikke blive gentaget, for hvem er der egentlig at slås med?

Men historien er ikke en lineær fortælling. Tværtimod går den i bølger, og selvom den amerikanske teoretiker Francis Fukuyama med flere erklærede historien for afsluttet i 1990'erne, bankede virkeligheden altså allerede på i slutningen af 2001.

- 11. september 2001 blev verdenshistorien genåbnet. Det viste sig, at verden alligevel ikke var helt perfekt efter afslutningen på Den Kolde Krig, og Vestens tilgang blev, at det måtte man lige løse. Siden hen viste det sig bare, at vi tog for let på det. Historien er og bliver noget, vi står midt i. Historien bliver ved med at ske, siger Mikkel Vedby Rasmussen og betoner, at det vestlige menneske siden har reageret på denne omvæltning med både flossede nerver og en underlig form for apati:

- Skyggen følger dig jo overalt. Verden har befundet sig i en tid med stigende overvågning og kontrol, uden at vi rigtig har protesteret imod det. Den måde, vores gadebil-

lede er omdannet på, og den måde, vi taler om behov for sikkerhed på, var der nok ikke mange, der havde forudset for 20 år siden. Efterretningstjenesterne får tilskud og midler som aldrig før, og vi er generelt et mere frygtsomt folk, end vi var 10. september 2001. Det er formentlig også derfor, vi ikke rigtig overvejer, i hvor skærende kontrast al denne overvågning og kontrol står til de tanker om den frie verden, vi trådte ind i det nye årtusinde med.

Forkert fokus

Går man af og til gennem den danske hovedstad og krydser Krystalgade, vil man vide, at der står betjente med skarpladte maskingevær her. Siden vort lille land i 2015 blev ramt af et terroranslag, som blandt andet kostede en vagt livet uden for Københavns Synagoge, har politiet været massivt til stede. Det er blot et eksempel på, at vi er blevet mere ængstelige overfor, hvad der kan vente i skyggen. For siden 11. september 2001 er dette bestemt ikke det eneste tiltag, der meget konkret minder os om, at verden ingenlunde er på konstant optur.

- Påmindelserne om det, vi kan frygte, er blevet meget konkrete i de seneste årtier. Når vi flyver, bliver vi mindet om, at enhver poten-

STATUS: Det er 20 år siden, at en flok terrorister sendte rystelser igennem verden, da de begik et velorkestreret terroranslag mod USA. Men hvordan har terrorangrebene 11. september 2001 egentlig ændret vores verdensbillede?

tiel kan være farlig, eftersom alt skal gennemscannes i lufthavnen. Havde man i slutningen af 1990'erne nævnt det som en mulighed, at der ville være så stor sikkerhed inden afrejse, og at betjente ville bære skarpladte våben i bybilledet, havde de fleste nok rystet på hovedet. Men i dag er det blevet en del af vores bevidsthed, at verden er et farligt sted, siger filosof Anders Fogh Jensen, som mener, at man faktisk kan se det frygtsomme hos den enkelte vesterlænding på et mikroplan:

- For 50 år siden var det at blive voksen det samme som at komme sig over frygten. I dag anses man nærmere for værende en klog person, hvis man frygter alverdens ting. Fødevarer, klima og terror eksempelvis. Problemet er bare, at det ikke er sundt at have det sådan. Lever vi i frygt, kan man vel godt argumentere for, at terroristerne har vundet. Det, tror jeg faktisk, er vigtigt at tale om, for i dag udråbes man stort set til jubeloptimist, hvis man ikke er pessimist, og det er ikke nogen rar udvikling. Især fordi det er forfælt at tænke sådan. Ser vi på de store linjer, er der jo virkelig mange ting i verden, der er bedre i dag, end de var for 100 år siden. På mange fronter er verden blevet et mere roligt sted at være, og derfor må vi

da heller ikke ende som prinsessen på ærten, der med sin hyperfølsomhed kan mærke det negative frem for alt det gode.

Som tinnitus

For at denne artikel ikke skal give en mindre weekenddepression, er det måske derfor meget godt at se lidt på, hvordan verden faktisk har bevæget sig fremad siden 11. september 2001.

Andelen af mennesker, som lever i ekstrem fattigdom, er næsten halveret, mens antallet af mennesker, der har adgang til vand fra en beskyttet kilde, er steget markant. Samtidig lever mere end halvdelen af klodens befolkning under demokratiske forhold, og selvom det måske ikke lyder af meget, var tallet kun 10 procent for 100 år siden. Flere og flere demokratier kommer til.

Derfor handler vores frygtsomme blik på verden mest af alt om, hvordan vi ser på den.

For selvom krigen mod terror ikke er gået som forventet, og vi netop har været igennem flere nedlukninger på grund af corona-pandemien, inden vi nu for alvor skal i gang med at bekæmpe klimaforandringerne, bør vi alligevel finde et mere lyst fokus, mener Anders Fogh Jensen:

- Det største problem ved vores

tanker i de seneste årtier er, at der har hersket en underliggende idé om, at verden bliver dårligere. Det er reelt den fuldstændig modsatte idé af Oplysningstidens tanker, mens man også i 1950'erne, 1960'erne og 1970'erne kun så fremad, når det handlede om fremtiden. Vores tilgang i dag er nærmere, at vi lever med frygten som en tinnitus. En hyletone, der kører i baggrunden og advarer os om, hvad vi ikke skal gøre. Vi skal ikke rejse, ikke spise, ikke tænke forkert. Den nye form for besindighed handler ikke om udfoldelse, men om at man skal have en forsigtig og frygtsom livsindstilling, fordi alt potentielt er farligt. I længden er det ikke et godt livsprincip.

Mikkel Vedby Rasmussen er enig i, at det frygtsomme mest af alt handler om, hvad det er, vi fortæller hinanden:

- Sidste år sagde den danske statsminister, at fremskridtet ikke altid er kommet for at blive, og at de universelle rettigheder er truet rundt om i verden. Det er ret vildt, for det viser, at vi ikke nødvendigvis har ret, selvom vi har historien på vores side. Spørgsmålet er så bare, hvordan vi får vendt den fortælling om igen.

FAKTA

VIDSTE DU ...

- ... at de terrorangreb, man har set i Vesten i de senere år, har været af såkaldte "ensomme ulve"? Det vil sige enkeltpersoner, der har handlet i en militant bevægelses navn.
- ... at terrorangreb begået af islamistiske terrorister bliver færre i Vesten? Ekspertener mener, at angrebene for fremtiden i højere grad vil rette sig mod Afrika og Asien.
- ... at i 2020 blev der gennemført to og afværget syv højreekstremistiske terrorangreb i Vesten? Et fald i forhold til 2019.
- ... at Center for Terroranalyse under Politiets Efterretningstjeneste vurderer, at terrortruslen mod Danmark er "alvorlig"?

RELIGIONENS ROLLE

■ I de seneste årtier har vi oplevet, hvordan religiøse konturer er blevet trukket op på en ny måde. Det var, som om det lå og simrede inden, men efter 11. september 2001 blev det tydeligt, at politikerne ikke længere havde sans for religionen i et samfund, fordi vi egentlig troede, at religionen ikke spillede nogen rolle længere, siger filosof Anders Fogh Jensen, som mener, at det store fokus på ideologier, der opstod efter Anden Verdenskrig, i dag er udskiftet med et fokus på etnicitet og især tro:

■ I dag føres der krige på grund af religion og tilhørsforhold. Det religiøse verdenskort er de seneste 20 år blevet tegnet op. Derfor har vi måttet tage det seriøst - også politisk - at religion faktisk betyder mindst lige så meget, ja, hvis ikke mere, for nogle mennesker, end eksempelvis menneskerettigheder gør.